

RUPERT REZSŐ
nemzetgyűlési képviselő úrnak
megkülönböztetett tisztelettel

a SZERZŐ.

K R A S Z N A J Ó Z S E F

A MAGYAR MASZLAG
ÉS AZ
IDEGEN ÁFIUM

MCMXXVL
P R O M E T H E U S - K I A D Á S

Szerettem volna oly országban születni, ahol az államhatalomnak és a népnek csupán egy ugyanaz az érdeke van, hogy az államgépezet minden mozgása csakis a közjóra irányuljon, de ez csak úgy lehetséges, ha a nép és a főhatalom ugyanaz a személy, miből következik, hogy én valamely bölcsen mérsékelt demokratikus kormányzat alatt szerettem volna születni.

Jean Jaques Rousseau.

I. rész

*A magyar maszlag
és az idegen áfium.*

ELŐSZÓ.

E kis könyvecskében a közszabadságot eltorzító politikai (mozzanatokkal, elvekkal szemben a nemzet örök életét biztosító kontinentális kultúrfejlődést véljük védelmezni, amit leigázni, fejlődési szabadságától megfosztani annyi, mint orgyilkosiaságot elkövetni a nemzeten. Lényegében pedig a nemzet egységét, történetesen a nemzet többségét képviselő homogén gazdasági kultúrréteg szabadságáért, fejlődési lehetőségeiért szólunk a nem minden, de mindenható és autokrata szellemben felülről jövő politika ellenében. Látjuk, hogy osztályharc, osztályuralom jellemzi közéleti viszonyainkat, melyekben közéleti paraziták „pictus masculusai” főnek s penetráns gőzüktől mindinkább menekülő emberi kultúra nyomában marad az a megállapítás, hogy bizonyos politikai hatalmak erkölcsi, judicaturai mérlege lehet az eszközök elve, de nem lehet az organizmusában egyetemes kultúráé, — legfeljebb nemzetsors.

Budapest, 1923. Karácsony.

Nemsokára három éve tesz, amikor a politika elvakultság a legteljesebb erkölcsi felelőtlenséggel már öt éve tobzódott a kisajátított állam verejtékcsöppjeit, lázas éjszakáim vízióiban megérezve az emberi méltóság magyar világának pusztulását megírtam e könyvecskéi. És ma — más hangsúllyal ugyan, de ismét megírhatnám, lelkiismeretemhez ma is honfitársaim verejtékes erkölcsi és gazdasági nyomorát fűzhetném igazolásul.
Szeged, 1926. július.

A SZERZŐ.

A MAGYAR MASZLAG.

Úgyhitszik, a népetek tudata is oly szűk, mint az egyéné, ha az alapérzések közül valamelyik, pl. a nemzeti, vagy valási, vagy hazafiúi tükrösre tett szert, ez a többit háttérbe szorítja. — ¹⁾

A világháború és a forradalom átalakító ereje furcsa változások elé állított bennünket. Az anyagi létszükség megszerzésében, kieroszakolásában az emberek értelmi, esztétikai szükségei, az illuziórikus életigények, nosztalgias vágyódás az élet, a kis kudarcserű tragédiák szürkeségétől, a magasabbrendűség, nagyvonalúság felé, mindjobban elvesztették erkölcsi bázisukat a nemzetek etnikumában, divatszerű törekvések, felelőtlen hiúságok eszközei illettek, ha úgy tetszik, valahogy minden lelkiismeretlenséget felülmúlóan, a pénz, e mindeniható úr Jean-jai, Haeterái. Az életigények egyetlen biztosnak mutakozó alapja, a szemfülesség eszköze a politika; a politikává értékelt üzlet, mely egyrésről Machiavelli alkalmazásban hírhedt elvének jegyében proscibál a közélet minden vonalán, példátlan elfogult-

sággal bitorolva a nemzet egységét, ösztönös indulatokra támaszkodó tetteivel, másrészt pedig minden kultúrmegnyilvánulást szublimálva, helyet ad annak a téves felfogásnak, mely az élet centrális értékeit, a kultúrmegnyilvánulásokat teszi felelőssé a politikáért. A gazdasági kulturális problémák nem gazdaságiak, vagy kultúraiak, hanem merőben politikai problémák, melyekben aztán aszerint és annyira fontos mindig a nemzet úgynevezett egysége, ahogy az az egyes politikai érdekcsoportok felülkerekedésének, fentmaradásának a lehetőségek szerint megfelel. Azaz a nemzet egységének egy népcsoport minden rétegének demokratikus érvényesülése a kormányzatban eo ipsa illuzórikus.

Ha áttekintjük e társadalmunk artériáját veszélyeztető politikai tumultust, behatóbban tanulmányozzuk egyes politikai csoportok élettanát, származását, rájövünk működésük értelmére s arra, amit *Méray-Horváth* Károly jegyez meg szellemesen!:

„A politikát nem emberek csinálják, hanem történik minden a politika önön fizikai törvényei szerint. Az emberek ellene csak ostobaságokat követhetnek el.”²

Mielőtt azonban látnók azokat a közéleti jelenségeket, amelyek ezen ostobaságok fix bizonyítékai, ismerjük egyes érdekcsoportok közös geneziséét s aztán a többit . . .

A nemzet (egysége, egy kulturális tradicionális szóközösség, a maga élettani helyzetében alá van vetve az őt közvetve, vagy közvetlenül tápláló egyetemes kultur-rétegnek, melynek genezise az emberi természet sajátosságát: a produktív s automatikusan fejlődő szelle-

met tükrözi, s amelynek¹ *történeti érvénye a szerves-emberi társadalmakat oktató biológiai törvényekkel van visszaható összeköttetésben.* Ez a világot megismeréssel domináló kultúrszellem az emberiség reprezentatív megnyilvánulása — szintetikus erő, mely a nemzetekre, államokra bomlott népcsoportokat geográfiai változásokra szorítja, hogy ezzel párhuzamosan fejlődését elősegítve, etnikumában is változásokat hozzon létre. A változás a néprétegek történelmi elhelyezkedésének kronologikus sorrendje miatt nem történik minden erőszak nélkül. Az erőszakos momentumot, mint a változás zavaró körülményei: a népek állami, közjogi berendezkedéseinek tökéletlensége hozza magával, hogy a néprétegek, kultur-rétegek etnikumának fejlődését nem tudja párhuzamosan a maga hagyományos szerveibe illeszteni.

Az emberiség s a nemzetek történelmét kitöltő revolúciók lényegei is ezt célozzák. Az államszervezet nem kronologikus kereteibe szorult kultur-rétegek fejlődésével. Amaz még mindig dinasztikus plutokratikus feudális tradíciók széles uszályát húzza magával és kísérőül viszi rajta éltető gnómjait, a konvenciót, az elfogultságot, a középkor féregnyúlványait. Emez pedig a felvilágosodás jegyében a szabad fejlődést megakadályozó államszervezet javítására, megváltoztatására törekszik, ellenségéül a kizsákmányoló plutokratikus, feudális, dinasztikus tradíciónak.

Ugyanaz az erő, mely a nációkat szintetizálja a földgömbön, ugyanaz az erő nivellálja a társadalmi osztályokat is. Éppen úgy szintetizálódnak, mint a nivellálódnak megvannak az önök fizikai törvényei, melyek szerint történik a fejlődés. Ezt a fejlődést szám-

talán ok és okozatokra bomlott erőtenyezők okozzák és bizonyos kulturmozzanat teszi történetivé: *az egységes, egyetemes, organikus folyamat az eszmékben, melynek logikai ereje feltartóztatlanul halad országokon, népeken és távolságokon keresztül.* Az ő szolgálatában áll, minden, ami a fejlődés aktusainál szerepel s niem lehet kitérni előle fegyverrel épp úgy, mint paragrafusokkal sem.

Bár „A világtörténelem tanúsága szerint minduntalan megszokott történet, hogy a fegyver birtokosai nyílt erőszakkal, megfelelő jelszavak felhasználásával az igazságszolgáltatás ürügye alatt kisajátítják bizonyos társadalmi osztályok, vagy csoportok vagyionát, vagy gazdasági pozícióját³⁾ — erkölcsi elsőbbségét is. Am legkevésbbé sem felelősség nélkül. *Mert minden hatalmi tényező, mely a szabadság⁴⁾ elvonásával az, erőszak, merénylet a nemzet egysége, élő organizmusa ellen, mely megbosszulja magát.* Mert „minden mozgásban van a földön, semmi sem áldandó a világon; a dolgok hol emelkednek, hol esnek és a kényszerűség sok mindenre ráhajszolja az embereket, amit ésszel is meg lehetett volna csinálni.”⁵⁾

Sajnos, nálunk ez a felelősség, mint a belátás kötelezettsége, ismét csak oly államhatalmon, kormányzaton van, mely a fejlődéssel szemben a szokások és osztálytradíciók privilégiumát érvényesíti a közéleti szabadság elvonásával. Míg állami életünk, kultúránk, nemzetünk történeti pozitívumai a revolúcióikon keresztül haladnak a felszabadulás, vagy az öngyilkosság felé.

Pártpolitikai jelenségek a kormányzatban.

„Az embereket ép úgy ki lehet elégíteni csalóka képekkel, mint a valósággal; gyakran a látszat sokkal inkább hat, mint a lényeg.”⁶⁾ Machiavelli ezen mondását az utóbbi évtized kormányának működéséé juttatja eszünkbe, melynek érvényesítése a tömeg eme Machiavellivel említett sajátosságának felismerésére, kihasználására mutat az mellett, nagy 1867. óta egyetlenegy kormány nem tudott annyi közjogi kihágást felmutatni, egyszerre annyi életrealitással, mint ez, látszólag büntetlenül. Szinte elképeszt bennünket az a csodálatos biztonsági érvény, megtorolhatatlan erkölcsi tévedés kormányzatának minden vonalán. Hogy forradalmi levegőt szívott, az meglátszik eszközei pszicháján, cselekedetein, melyekben a szent és mindenekelőtt való önmagáért egy cseppet sem válogató. Szinte hasonlít ahhoz a történelmi dinasztikus szörnyfőhöz, mely egyszerre szolgálkat és forradalmárokat nevelt. — Egyébként az ő szerkesztésében és kiadásában jelent meg, s itt bocsássa meg az olvasó akasztófa-humorunkat, politikus csecsemők és egyéb „hazaffyak” számára kiadott „szociálpolitikai meséskönyv” című kiadvány is, mely (s itt ismét: nem egészen véletlenül kell utalnunk Machiavellire) azon találó megállapításnak köszönheti (létét, hogy „Az emberek szeretnek a pillanatok hangulatainak engedelmessé válni s aki félrevezetni akar, mindig talál olyanokat, akik hagyják magukat félrevezetni.”)

A könyv tanulságos idiómákat tartalmaz a „Fajvédelém”, „Keresztény nemzeti politika”, „Példás netnd törvénye” s egyebek című fejezetek alatt, melyekről itt alább egyenként fogunk szólni nem kevésbé szociálpolitikai tendenciáivai.

A tájvédelem.

Ha jól értjük e fogalom történetiségét, ha jól emlékezünk, fajvédelem mindig volt és lesz, Gömbös Gyula, hívei, valamint pártpolitikai program nélkül is. Sőt, ha nem tévedünk, a fogalom alatti tény lényegében «egyidős az emberiséggel, egyidős Magyarországgal; a fogalom etimológiája visszanyúlik a nemzetek renaissance-ába ép úgy, mint az emberiség legősibb, legtársadalmiatlanabb idejébe is. S így aktualitásából a fogalom mai „jobboldali” értelme meglehetősen veszít. Nem is igyekezünk ezért az ellentmondás jegyében definiálni a fogalmat, hanem nézzük csak mint jelszót: „a magyarság jótékony életelixírjét.”

„A fajvédtelmi program a magyarság jövőjének szempontjából a legátfogóbb és egyedül célravezető Program, amely gazdasági és kulturális élet minden terén állít fel követeléseket, érinti és felöleli az összes kormányzati ágakat, gazdasági, politika érvényesítését, a szociális programún megvalósítását, amelyek a magyarság anyagi és szellemi jólétével kapcsolatosak. Merem állítani, hogy a fajvédelmi program a magyarság érdekeit szolgálja.”⁸⁾

Nos hát, igen! A kulturális fejlődés biztosítása, a demokratikus gazdasági politika érvényesítése, amelyek a magyarság anyagi és szellemi jólét év ol kapcsolatosak . . . Hát ez mind szép és nem lehetne félreérteni, ba e programban foglaltakat nem a hatalomra törekvő, kézzel-lábbal kapálódzó *pártpolitikusok deklarálnák*, kik a psychosisba illő csodálatos mimikrijük mellett sokféle szempontból éppen az ellenkezőjét bizonyítják annak, amit programjuk elárul. Mert lássuk csak a párhuzamot.

Anélkül, hogy a faj heterogén létezésének állítását tudományos oldalról különösebb szemlélet tárgyává teninők, írásunk (keretében felvetjük azt a kérdést:

1. hogy lehetséges-e egyáltalán politikai fajvédelem, avagy ami egyre »megy, Gömbösek értelmében vett privilégium?

2. És mennyiben biztosítaná, mint (kormányzati elv a kulturális fejlődést, a demokratikus gazdasági politika érvényesítését, amelyek a magyarság anyagi és szellemi jólétével kapcsolatosak és végül is mennyiben szolgálná a magyarság egyetemes érdekeit?

Az első esetre nem nélkülözhetjük Saint Simont, aki a faj védelemben nem nemzeti, hanem szociális érdekeket látott. Bár úgyszintén igaz az is, ami „A fejlődéstani kutatások során már régebben nyilvánvaló lett, az a fejlődéstani tény, hogy különböző társadalmi osztályok eredetileg különböző fajok rétegződéséből keletkeztek.”⁹⁾ Korunkban azonban a társadalmi osztályok mind merőbben gazdasági kulturális elkülönözésével „A faji probléma mellé és helyében mindinkább a foglalkozási rétegek lélektanának problémái kerülnek, s ezzel mindazok a társadalom-lélektani kérdések, melyek az egyes embernek a különböző dolgozó rétegek szerves társadalmában a szociális munkaállamban való elhelyezkedésüket tárgyalják.”¹⁰⁾ A fajfogalom *Gobi-neau-i*¹¹⁾, vagy *Gumplovitzi*¹²⁾ Ludwig *Schemann-i* alkalmazása lehet egyes kulturális, gazdasági összetételű osztályok gazdasági értelmű bázisa, de ugyanekkor eltávolodás a politikában, a jogi plenumban, a hatalomban a homogén nemzeti céltól. A nemzet-egység gondolata, elve csak gazdasági kulturális positívumokban jelenti az egységes éleire valóságot, egy nyelv-, szokás-, politikai közösség államiságának bekapcsolódását az

Ember korlátok nélküli történeti kulturális célú társadalmába.

A második esetre könnyű elképzelni, hogy mennyire nem „pozitív fajvédelem” a fajvédelmi politikai programosítása, mely a főntebbiekre hivatkozva, kiprovokálása a politikai államokban, mint Magyarországon is, a demokratikus gazdasági politika érvénytelenítésének, a szociális program elhanyagolásának, „amelyek a magyarság anyagi és szellemi jólétével kapcsolatosak,” s végül is *legkevesebben szolgálná a magyar sűg egyetemesek érdekeit, amelyek bizonyára nem abban a kérdésben csűcsosodnak ki, ami a felekezeti, vallási különbűzűsűgeek fegyveresítését eredményezte nálunk is.* A fajvédelem politikai, erkűlcsi arcát kóros fekélyek borítják, melyek itt-ott banális könnyelműsűgeek eredményei és amelyektűl a jűzanságnak, emberszeretetnek és hazaszeretetnek irtűzni lehet. Akkor is, ha a fajvédelem hangzatos, „szűp” programjának vezerei szoros őrdek és kapcsolatsűzűvetsűget mutattak és mutatnak ma is, a hatalmi jogával visszaélű kormányzattal, mely nem kevésbűű „demokratikus” jűlsűzűk alatt igyekszik alagűt dinasztiajűt megerűsűteni, a pozicűűjűt fűlfedű, veszűlyeztetű többsűg ellen.

A politikai, fajvédelmi akciű a nemzet keblűn őrűskűdű kisded csoport politikai űzlete, s mint pűrtpolitikai frakcűű parlamentaris helyzetűvel műlyen visszanyűlik a „reakcűűt” őrűkűsűzűtűk perszonalis szűzűvetsűgűbe. A pűrtpolitikai fajvédelem elvtelensűgűnek objectiv, gyakorlati bizonyítűkai vannak, abban a tényszerűsűgűben is, hogy e jűlsűzűk alatt kitűzűtűt program műr sűros zűszűlűűja a kűzjűgűt, alkotműnyjűgűt lábbal taposű őrűlegitim őrdeksűzűvetsűgűknek, bűn tetűjűg kereteibe űtkűzűű őrűvűnyesűlűsi műdszerűknek. A pűrtpolitikai fajvédelem

is a nemzet etnikumán élőkődő, szereplési viszketegségben, caesarismusban szenvelgő személyek ballasztja, hangzatos szóvirág, melynek védelme alatt egy-két politikus s az ostobaságok jogérvényre emelkednek.

A pártpolitikai fajvédelem politikailag, erkölcsileg egyértelmű barátja a

keresztény nemzeti politika,

avagy szín, maszlag és politikai protekció kitágítására, vagy személyi érdekeltolódások, összekülönböződések miatt intranzigens, vagy más néven Keresztény Egység Pártja, Keresztényszociális cím alatt meghúzódo frakciók is.

S ahogy áll a fajvédőkre, hogy „Ők a kizsákmányolást csak bizonyos érdekszövetségek, faji képletek számára akarják biztosítani, mert az ő antiszemitizmusuk a magyarságot egy szűkebb társaság örökös fejős-tehenévé akarja fajvédeni. Ennek az antiszemitizmusnak zajában sikerült a magyar faj minden, igazi érdekei, a magyar demokrácia minden sürgető reformját zsidó destrukcióvá ijeszteni a lelkekben, s így kiölni a magyar középosztády amúgy is tompa szociálflis érzékét.”¹³⁾ — az eredményeket tekintve áll az úgynevezett keresztény nemzeti politikára is. Az mellett, hogy ez igenis lényegében egy vallásos hiedelmeket kihasználó internacionális szervezet következménye, egy keresztény nemzet papi ornátusban megjelenő internacionális politikája, minden haladás, fejlődés szabadságát elfojtó, „ideális” aillaiii az államokban, társa és jobbkeze a feudalismusnak, rigorisztikus moráljával, — de önma-

gáért. Eszközeiben ez a politika sem válogató. Programja a krisztusi szereted, krisztusi demokrácia és erőszakos érvényesülésében egy „politikai apostolit” aposztrofál. Egy Jánus-fejű politikumot, melynek egyik szájából a gyűlölet, fanatizmus, elfogultság, haszonlesés gőze ömlik, theologiaizálva a hazaszeretetet és nacionalizmust hirdetve, a másikkal pedig a pápaság egyeduralmát segíti elő azzal, hogy világi, feudális hatalmakkal 50 %-os kiegyezésben fuzionál. Keresztény nemzeti politika sem új jelenség; születése csaknem egyidejű a pápaság keletkezésével. Keresztény politika is volt és van, csak keresztény emberszeretet, keresztény hazaszeretet, keresztény demokrácia nincs. Numerus clausus is van, csak keresztények nincsenek . . . Ellenben felbujtók, közéleti Lonibroso-típusok vannak. Eredményeik, kulturvívmányok, szellemi jólét, demokrácia, pozitív nemzetvédelem, gazdasági ok és célszerűségek szintén nincsenek. Csak szomorú és keserű tapasztalatok, nyomor és nincsetlenség vannak a legteljesebb értelemben. Ezért volt az úgynevezett „kettős forradalomban” nemcsak kizsákmányoló plutokrácia, hanem kizsákmányoló szegénység is.

A maszlag, a maszlagok egy csokorban.

A reakció, melynek egy történelmi hypokrizisben összeponatosulnak ideái, megtalálta és eltalálta a legkülönbélebb jelszavait, pártokat, a legteljesebb politikai zűrzavart, az előjogokat élvező osztály számára.

A nemzet egységének hatalmi jogát bitorolja a (közélet minden vonalán, ahová csak beférkőzhetik. És

szerveinek tagjai „minden időben készek maikat az állammal azonosítani, s az állam veszélyévé feltolni azt ami tulajdonképpen csak az ő személyes helyzetük veszélyeztetése,” — a jogrendet, a gondolat-, szólásszabadságot, a demokráciát. Az ország közigazgatási, közrendészeti szerveibe beviszi az egyéni erőszak lehetőségét, büntető szervekbe a pártpolitikát, demoralizálja a kulturális intézményeket, példátlan erőszakkal a választásoknál erkölcsi terrorral biztosított parlamenti többségével majorizálja a parlamenti kisebbségiét. S bár az októbrizmus, bolsevizmus, „zsidó-faj” uralma, az illuziórikus veszedelmek hangoztatása mindjobban célt téveszt, az alkotmányosságból közjogból (kikopott magyar államfentartó kultúr-rétegekben a vádak nem szűnnek. Bár politikájuk zsoldosai bérkövetelésekkel lépnek fel s a „fegyveres zsoldosok” veszedelmes tények feltárással szemtelenkednek, a nemzet gazdasági helyzete a legveszedelmesebb arányokat ölti; nem szünetel az elvakultság, fanatizmus politikája, A fanatizmus, mely „borzasztó (hibás felfogása a vallás szelíd lelkének és tiszta tanításainak, mert hogy a hitet terjessze, a szeretetet gyilkolja meg. — Jaj azon nemzetnek, melynél! a nép tömegét, vagy a hatalmasok keblét a fanatizmus foglalta el, dúlva van ott a nemzet boldogsága, gyűlölet a jelszó és az üldözőknek léptein vérnyomok támadnak.”¹⁴⁾)

A korszak teljességéhez tartozna, hogy megvilágítsuk a közélet fertőjét, melyből a miazmák és bacillusok serege nyüzsög szét az ország 1867. óta fejlődő kultúr-rétegére az alsó, dolgozó osztályok etnikumára; hogy felfedjük azt az utat, amelyen keresztül illegitim kormányok kerülnek a köz fórumára; hogy lássuk a reakciós politika tutajdonkép folytatása a bürokratizmus-

nak, politikai cárok, dinasztijának, berozsdásodott tradícióit éltető főúri osztálynak, mely hagyományos és nyílt ellensége a kultúrjavakért, gazdasági jogrendért éhező demokráciának a maga feudális göggyével, középkori főregnyűlványú politikájával. Hiszen történeti bizonyítéka ennek az osztálynak, hogy az 1080-iki római zsinat óta nem tud felválni a klerikalizmustól, melynek lélektani sajátosságokban rejlő hatalma van a tömegek felett, melyek nem tudják, hogy „Az egész kereszténység fejlődése nem egyéb, mint allandó kompromisszum, a népek régi; hite és az új keresztény hit között, úgy, hogy végre, mikor teljesen hatalomra jutott Európában, egészen lekopott belőle az evangéliumi szellem és a jézusi alap gondolatok helyét teljesen elfoglalták az új mezbe öltözött régi pogány alapelvek és gondolatok”¹⁵⁾ És ebben a még mindig terjeszkedő klérus-szellemben kényelmes társra találtat a korrupció 1918. óta felizgult filiszterei, kik a terrorisztikus eseményektől méltán felizgult polgárság mellett 1919—1920-ban erőre kaptak azzal a jelszóval, hogy megmentik az országot a kommün veszedelmeitől! és a békés fejlődéssel számoló jogrend úttörői lesznek. S e helyett az eltelt majd fél évtized alatt¹⁶⁾ csak a személyek, címek, jelszavak szaporodtak, a terror tetvei továbbra is marják a nemzet élő és holt testét. Dehát „Miután ők a szabadtítók, valamennyi hely őket illeti s leginkább a legelőkelőbbek. A legképtelenebb emberekben feléleszték a parancsnoklás szomját, megfeszíték az önérzeteket és felhevíték a reményeket. A vak és durva elbizakodottság megszabadítá az oktanokat semmiségök érzetétől. — Valamennyi iparlovag megjelent. Elsősorban azok, akik őszinték lévén, hisznek szereik erejében és szük-

ségük van a hatalomra, hogy szereiket a közönségre erőltessék.”¹⁶⁾

Az *okot és ostort* hirdető podeszták ők, a hatalmi szervezet kiaknázói. S deresen fekszik az ország közjoga s a cári Oroszország kancsukája, a balkáni önbíráskodás, a vérbosszú körülötte. S ó ennek a hatalmi politikának nem fontos az, hogy „a vádlott személyében az ország közjoga állítatik a bíró elé, ha a törvény helyett az állam változó birtokosainak s a nekik engedelmeskedő bírának önkénye szabályozza, mi szabad, mi nem.” Nem fontos, hogy „ez megsemmisíti magát az államot és helyettesíti a hatalom bizományosainak személyével . . .”¹⁷⁾ Vagy ki tudja?! Talán ez a cél s a fontos a XX. század középkori lovagjainak. Ki tudja?! ...

Ok és az ostor.

Nem lenne jogosult az az írás, jelzőkkel súlyosbított kritika, mellyel politikai jelenségeinket kísérvük, ha nem világitaná meg azokat az indokokat, amelyekkel ugyan nem e politika birtokosai és várományosai indokolják tetteiket, de talán mentsége nemzetromboló politikájuknak.

Nem történik az életben a nemzetek, néprétegek életében semmid ok nélkül. Ahogy a természet működését, minőségét meghatározó élettani prooessusok okszerűségét látjuk az ember organizmusát megvilágító pszichológiában, — úgy egy társadalom szemlélettel, kritikával foglalkozó tudomány sem tagadhatja el! a társadalom erőtenyeknek okszerűségét. Ez az ok ismeretei nélkül nem lehet kritika, nem lehet büntetés, nincs jogalap a büntetésre; nincs helyénvalósága a kritika-

naflt. S ha az ok minőségétől és mennyiségétől függ a kritika súlya és ereje, vájjon az igazság bekötheti-e szemét az ok előtt?!

Egy nagy humanista erkölcsű magyar, a forradalom utáni idők választóján, az uralkodó, a közszellem, a hatalommal való visszaélések útjára lépett, mondotta:

„Elvesztett az! ország, ha a bolsevizmusból nem tud más tanúiságot levonni, mint a megtorlás gondolatát.”¹⁸⁾ S ím, azóta a megtorlás gondolata *lényegévé* vált a vezérlő politikának, mely 8 mililíó magyar előtt bekötött szemekkel¹ osztogatja az igazságot — önmagának.

Mert való igaz az, hogy már nincs több veszteni valója annak az országnak, melynek minden magyarja párt-tekintet nélkül az erkölcsi és gazdasági kizsákmányoltak osztály részese.

És ha e politikumok mélyére nézünk, akkor megláthatjuk, hogy ennek a politikának csak egy mentsége van, hogy lényegében a tévedések politikája; hogy a magyarság érdekeit összetéveszti a klerikalizmus érdekeivel, mint a politika anyagát és indítékát, a demokráciát az osztályuralommal, a fajvédelmet a jelszavakkal . . . Sőt még tovább megyünk. Ennek a politikának igazolására csak az szolgált, hogy a jelszavaikon kívül döntő érvet önmaga mellett felhozni nem tud egy ponton sem. Másként nem is fordulnánk el tőle. *Hiszen minden politikának igaza lehet, sőt igaza van, ha az alkotmányosság, humanisztikus közjog keretein belül érvényesíteni tudja a maga igazát. Ha érvényesüléséhez elég az, amit a gondolat-, szólás-, sajtószabad-*

sag, s egy demokratikus: egyenlő, általános, községenkinti, titkos és szabad választójog alapján összeült nemzetgyűlés nyújthat.

És vájjon mi kárunk lehet nekünk, magyaroknak (eltekintve attól, hogy ma Magyarországon nem is minden néprétegnek, nem is minden osztálynak, hanem majdnem minden embernek külön textúrájú poétikai agresszivitása, külön mimikriszerű politikai programja, parlamentje, alkotmánya, közjoga, büntetőjoga van,¹⁹⁾ ha országunkat, nemzeti önállóságunkat alkotó nép-, glazdasági-, kultúr-rétegek mennyiségük és rendiségük szerint érvényesülhetnek, a sérthetetlen alkotmányosság, a sérthetetlen közjog keretein és képviselőin keresztül!?

... ÉS AZ IDEGEN ÁFIUM.

Nemcsak a vagyoni, hanem összefüggőleg a műveltségi viszonyok disszonanciájában is rejlik a társadalmi veszedelmek végső alapja. Nálunk a disszonanciákkal túlfűtött országban az állami élet minden intéző igazgató szervének oda kellene hatnia, hogy kulturális viszonyainkat megkönnyítse, a produktív szellemiét erkölcsi és gazdasági rabságából felszabadítsa. Csak nem zetellenes lehet az a politika, mely amennyire önmagáért, annyira a nemzetért való kulturát, annak jelenségeit az. értéken alul destruálja s az államhatalom, mely ezt elnézi, eltűri és megengedi.

Nálunk az utóbbi évek alatt az osztályuralomárt, hatalmi eszközök megszerzéséért, szépített nacionalizmus, tartalmatlan, hagyományos arisztokrata idólu-mokká teszi ezt, közel egy fél évtizedet bénítva, degradálva a nemzet egységét, közéleti, kulturális, gazda-

sági pontokon. Ennek a sovinizmusnak hirdetői, ballerinaái elfeledkeznek arról, hogy a „nemzeti öntudat” a nemzet egységét képező kulturrétegekben éppen a hiábavaló frázisok elítélésénél kezdődik. Hiszen a XX. század magyar társadalmát nem lehet már az orránál vezetni, nem lehet merő tekintéllyel Justiciát irányítani,²⁰⁾ természeti hajlamokat, gazdasági, kulturális szükségleteket szegre akasztani és így egy hatalmas, történetileg mély organizmus létalapját, mely a forradalom „pestisével” átítatott intellektuelekben mind fenyegetőbbé válik. Az emberek (a lényegükkel domináló gazdasági, (kulturális elemek) mindjobban érzik, hogy a hagyomány, a tekintély nyomasztóbb a természet minden kényszerénél. Az életfeltételek erkölcsi és gazdasági állapjai mind érthetőbbek, öntudatosabbak lesznek: a közetet mai képe még különösebben! átéreztetni, megvilágítja ezeknek az elemeknek, hogy minden cél előtt nem a hit, hanem az „eszköz” a fontos. S mind szomorúbban lett igaz, hű a megállapítás, amelyet a magyar közéletre alkalmazunk: „ . . . igaz, hogy a hát még proletár, az új szívek birodalmában is talmi! Nincs, teljességgel nincs hit itt a Duna-Tisza táján, ahol általában mindig kevés volt.”²¹⁾

„Benne vagyunk a fejlődés örök folyamatában, melyek alakulásai korántsem mennek törvényszerűségeik nélkül végbe. Mögöttünk a kultúra legiszonyúbb betegsége, a középkor, melynek rettenetes szociális mérgét századok munkája küszöböli ki mind tovább a felvilágosodás zászlója alatt.

A mi kulturtestünkben is itt a középkori maradvány, mint a betegség kórokozója. A középkori maradvány a feudális arisztokrácia improduktív élete, mely hajdan harcokra és pusztításokra volt berendezve. A

pusztító fegyver volt az összes kultureszközük és pusztítottak, felfalták a körülöttük szövődő munkáséletet

Azonban mégis mind erősebben szövődő munkásélet mindjobban úrrá lett a kultúra országaiban a régi középkori világ felett a modern demokrácia óriási küzdelmei árán. Ez a küzdelem folyik-késik nálunk az utolsó országban, ahol még nem dolgos, modern, produktív világ vezérli a politikát, hanem az urii világ dilettáns, s mindem egyébben tudatlan jogászokodó para Zitáinak monopóliuma a politika.

A középkor tudatlanságának, elfogultságának, műveletlenségének maradványai burjánzanak abban s kígyót-békát kiált a modern kultur-réteg törekvéseire. És mint minden) betegségnek megvan a maga -kór-mérge, toxinja, úgy a kultúra testében is megvan a toxin s annak mérges fészke.

A középkori maradványok legsötétebb esszenciája leszűrődött a kulturorganizmus valamely fészkeibe s onnan terjeszti toxinját. Alkata ezen toxinnak a bornírtság, előítélet, elfogultság mindéin neme. Hatása az emberek butítása, visszatartása a felvilágosodástól, a művelődéstől.²²⁾ Ez a toxin a klerikalizmus, mely Magyarország testén burjánzó politikai gombák, a feudális arisztokrácia éltető eleimé, mely organizmusunkban a kultúrmagvakat fejlődési lehetőségüktől megfosztja.

Ezeknek csak alkatukban, színeikben különböző gombáknak, pl. a *Turánizmus*²⁵⁾, *keresztény nemzeti irodalom*, mely utóbbi lehet középkorban nemzetközi csodabogár, de semmiesetre sem jellemzően magyar valami, gyűjtőfogalmaknak közös esszenciájuk a toxin, mely áfiumiként zsibbasztja a magyar középosztályt a kultúrmagvak termőtalaját és a feudális arisztokraták,

valamint ezek marionettjeinek „közérdekű” szónoklataiban szaporítja a jelszavakat s az ezeken elősködő politikai jobbágyok tömegét. Akik azután a legkisebb vezetőszerpükben is a szellemnek megfelelően *kiaknázzák a tömegek inkulturális hajlamait, paragrafusokkal a társadalom legősbibb alapját, a családot, intézményeikben az iskolát, századunk s eddig még minden század csökevényeit; a félműveltséget, a deisztikus hajlamokat.*

És ezeknek az allűrjeikben szenvelgő báboknak mozgató rugójuk a politika; a hirbedtségek babérjaival ellepett terrén, nem minden maszlagtól, nem minden politikától független üzlet. Parlamentáris ténykedésük csak dekoratív, az igazi, a „zúgpolitika.” ahol a pártállás vezető célja csupán hatalmi pozíciók biztosítására irányul. S a jogászok számára, — akiknek a világ paragrafusok ellen vétő, vagy nem vétő emberek sokadalma, — egyre-másra termeli ki a paragrafusokat a feleszmélő kultúrorganizmus lefojtására. Mert megfojtani (ez az ő álhumanizmusuk) nem célszerű, — mondják. Mindenben, segítőtársuk a politikává nyomorított kereszténység: a klerikalizmus, mely itt is arra jó, hogy egy csomó modern jobbágnak kolompul szolgáljon vigasztalan együgyűségében.

Szenczi Molnár Alberttől, Apáczai Cseri Jánoson, Csokonain, Bessenyein, Petőfi Sándoron át Ady Endréig, akik a hitért a kultúrában hittek és küzdöttek, addig a klérusnak sokszor, nagyon sokszor volt és van aikaima visszahivatkozni a politikára. Nagyon sóik része volt és van a szellemtiprásban, a kultúrghalázásban, ebben az áldatlan országban, mely a XV., XVI. század óta majd másfél századot késik minden téren. Ahol még ma is.

„Kanton, Peking s a kínai városok jutnak az eszünkbe, ahol a kapukat lármás harsoiaszóval nyitják, de örködnek, hogy ne lopózzék be Valaki, aki újat hoz a kulik népének.²⁴⁾

A fejlődés, a kultúra mostoha jószág nálunk, a bigottság, a politika, az a kisisten. Ám az eszmék férgetekének útját nem akadályozhatja unos-untig cronicus oligarchiánk, mely közéletünkben elfojtja a szabadság szavát, fölégeti a fejlődés virágait. A felvilágosodás, a szel'íemi erők lángjai s végül is teljes erővel átütnek a „kínai falon”, s az igazi, egyieitlen honmentés, nemzetértékesítés a szabadelvűség jegyében megkezdi és folytatni fogja útját.

Ám mégis, ha ez a kultúra, ha úgy tetszik, kultúr-szabadság posatívumaival kénytjelen lenne visszavonulni, mert szinte elpusztíthatatlan közéletünkből! az örök tévedés, balhit cerberusa, vájjon akkor e század egyikori történetírójának, vagy az új időnek, mély végül is a nemzet életéért letöri a politikai korlátokat, lesz-e elég ereje ahhoz, hogy ezt az időt, amit ma a kortársak bizonyosai a nemzeti újjáébredés, újjászületés korának neveznek, ugyanígy merje csúfolni? . . .

II. rész

Reform vagy revolucio ?

A REVOLUCIO.

Mielőtt e fejezetünk kifejtéséhez fog-nánk, lelkiismeretünknek, hivatásunknak megvilágítására kijelentjük, hogy

1. nem ismerjük el reformnak, nem látjuk szociális reformnak azokat a tö-rekvéseket, amelyek megvalósításához fegyveres erőszak, börtönök és „közér-dekű” gyilkosságok az eszközök. Köz-érdekből nem lehet gyilkolni.

2. Éppen ezért nem tartjuk alkotmá-nyosnak, jogosultnak azon hatalmat sem, amely policiális erőszakkal, börtönök-kei és gyilkosságokkal tarthatja fenn magát.

A revolutio kérdései.

I. A revolutiónak, mint politikai kérdésnek problé-máiját a magyarság világpolitikai helyzetének milyen-sége adja, azaz államiságunk államok közöttiségében tanúsított politikai magatartásának milyensége a kö-vetkező alapelv szemmel tartásával:

az állam csak akkor biztosíthatja világpolitikai

helyzetét, ha magába tudja olvasztani azokat a reformokat, amelyeket az öt földrajzilag, gazdaságilag, kultúráilag és politikailag környékező államok intézményeikben, kormányzatukban megvalósítanak.

A revolúció, mint politikai kérdés, tehát akkor kerül felszínre, ha az állam és az államok között intézményeikben szociális differentciák merülnek fel. *5 a revolúció, mint politikai kérdés, megvalósul, ha az államok keletkeznek, vagy eltűnnek.* A revolúció, mint politikai kérdés, az államok egyetemközi kérdése, *okban*, nemzetközi, okozatban pedig nemzeti vonatkozású.

A revolúció, mint politikai kérdés s mint a nemzetek szociális kérdéseinek coehaerenciája az általános emberi fejlődés megnyilvánulása és a megnyilvánulás feszítő ereje. S amely állam intézményeiben nem alkalmazkodik az öt gazdaságilag, kultúráikig megelőző államokhoz, amely alkalmazkodás napjainkban a népjogok, közjogok humanisztikus felfogásában nyilvánul, ott a revolúció, mint politikai kérdés valósul meg. Bizonyos átmenettel itt kapcsolódik be a revolúció mint politikai kérdés a nemzetközi béke problémájába. Ugyanis a nemzetközi béke megvalósulna, ha a revolúció, mint politikai kérdés eltűnne, azaz: az államok politikai ellenállás nélkül volnának hajlandók intézményeikben az egyetemes fejlődés legmesszebb eső fázisait is párhuzamosan követni, ha a nemzetek megküzdének — az emberiség rák fenéjével, a politikai nacionalizmussal (ami nem tévesztendő össze a bensőséges nemzeti érzéssel), amely arra készíti a népeket, hogy önön boldogulásukat a többi népek rovására keressék. „A nemzetek nagy összetalálkozásában minden nemzet megóvhatja nemzeti karakterét, melyből minden em-

beri érték fakad, de fel kell áldozni nemzeti voltának agresszív részét.”²⁵⁾

II. *A revolúció, mint szociális kérdés*, problémáját az állam kereteivel, szabályozott népcsoportok, gazdasági és kulturértékek, javak értékelésére, létrehozására irányuló mozgalmak, jelenségek tükrözik.

A revolúciót, mint szociális kérdést, az ember közvetlen környezete, jogviszonyainak, milyensége, gazdasági kulturális differenciák dobják (felszínre, vagyis az állam, kormányok kereteibe foglialt gazdasági és kulturális rétegek között fölmerülő elvi differenciák).

A revolúció, mint szociális kérdés, tehát az állam társadalmában egymásnak ellenálló néprétegek, illetőleg gazdasági és kulturális erőviszonyok demokratikus érvényesülésével valósul meg. Éppen ezért ezen erőviszonyok között fennálló államhatalom, kormányzat csak akkor biztosíthatja fennmaradását, ha ezen folyton változó, kiegyenlítődés felé törekvő erőviszonyokat szabályozó kormányzatban érvényhez juttatja.

A revolúció, mint szociális kérdés, a gazdasági, kulturrétegek kiegyenlítődésére, társadalmi együttműködésük szociális kapcsolatainak, fejlődési szabadságot biztosító jogállapotának javításaira, megváltoztatására irányuló homogén törekvéseket foglalja magában. S minthogy e mozgalmak, törekvések útja a politikán keresztül jut érvényre; a revolúció, mint szociális kérdés, elsősorban politikául jelenségek nyomán kerül előtérbe. A revolúció termometerje a közszabadság. Mert nyilvánvaló, hogy minden revolúció annál szélsősége-sebb, mennél szűkebb keretek, jogformák között jutnak a nép-, gazdasági, kulturrétegek, közéleti, politikai terénümokra, törvényhozási plénümokba.

„Az életnek pártokra van szüksége, anélkül, hogy miaga párt lennie, amazok kellének, mint szervezet neki, de maga organizmus akar lenni.”²⁶⁾ Joël Károlynak ez a megállapítása átvitt értelemben alaptétele lehet minden társadalmi törekvés politikai arculatának, melyben a néprétegek gazdasági kulturális igényeiknek fejlődésével, igényeknek megfelelően, kérnek részt az államtól, kormányzattól, az általános, egyetemes ember, egyetemes kulturréteg számára, — minden áron . . .

Politikai, kormányzati jelenségek, mint a revolúció bizonyítékai.

Úgy folyik a politika, hogy senki a reális tudásnak semmiféle eszközeivel nem vizsgálta, minek is kell történnie. Mi a kényszerű rendje a dolgoknak, ami elől ki nem lehet térni?, Amit csak zavarni, a dolgok fejlődését megakasztani lehet és hiába és céltalanul. Mind csak egyéni okoskodásokról volt szó: — ha én ezt így csinálom, így lesz, meg úgy lesz. És semmi sem lett úgy, minden felborult, és mennek a dolgok feltartóztatlanul a maguk útján. És ez a politika keserves, rettenető tudatlanság, mint országos vész ül a néptömegeken, egy nemzet millióin, feltartóztatva a haladást, a vogyonosodást, az erők fejlődését, sőt a meg-lévőket senyvesztve, sorvasztva.”²⁷⁾

Súlyos köteteket fcitevo anyagalmaz volna, ha csak az utolsó fél évtized napjainkig tartó politikai

kormányzati jelenségeket részletekre kiterjedőleg akar-nánk összefoglalni. Mi itt csak a jelenségek kvintesszen-cia ját szűrjük le, egyes megállapítási pontok bizonyos-ságául, hogy a bekövetkező revolúció kritériumát láthassuk. Megjegyezzük, a könyvünk a történeti jelen-ségeik bírálatán kívül a feldolgozott bizonyítékait is nyújthatná, amikor csaknem bizonyosságot mondhatnánk a jelenlegi politika eredményeiről; eredményeinek er-kölsi képéről, teljesülésének értékéről is. De egyelőre mondom, csak arra szorítokozunk, hogy lehetőleg vilá-gos képet nyerjünk a következményeik bizonyosságát illetően. S végül a tárgy teljességei végett tanulsággal szolgáljunk egy-két sorban az „elmúlt” forradalom eredményeinek, értékének, okának megvilágításával, ér-tékelésével, az erőszak és gyűlöletbe fulladt akarásokt elhallgattatásával. Ha ugyan ehhez elég volna a mi em-ber- és hazaszeretetünk s e tőlük átitatott könyvecske...

*

1914-ig nem volt más politikánk textúrája, mint alkotmányjogi harcok Ausztriával.

Az 1867. óta kialakult s az azóta folyton fejlődő gazdasági produktív életre szervezkedő magyarság 1918-ig „technikai” törvényszerűségek miatt kimaradt, leszorult az alkotmányjogi harcok textúráját hordozó arisztokrata politikai kormányzati szervből. Kimaradt azért, mert nem hagyományos alkotmányoskodási ku-ruckodásból, hanem a vagyoni élet tényeivel, gazda-sági és kultúrmunkával, amelyért s amelyből él, ren-deződött be.

1914-ig 48-as és 67-es kormánypolitikái elaggott alkotmányjogi harcokban rágódott, a hagyományos al-kozmányosságtól mindjobban eltolódó magyarság nya-

kán, folyton változó korrup, — átmeneti kormányok kitűzött, de soha be nem váltott, (be sem váltható) programjaival.

Ezen érzelmi momentumokon felépült politika és pártjainak konjunkturális zajába itt-ott 67-től 1903-ig és 1913. márciusában, már a 67 óta fejlődő és 1918-as sági, kulturréteg a választójogi reformmal s mint az ezzel összekapcsolt obstrukcióval beleszól. S amikor már ennek az arisztokratikus alkotmányszervezetnek (melynek minden tevékenysége önmaga megmentésére irányult), utolsó keményfejű hatalmi potentája, a geszti kúriai korlátok közé szorított, elaggott politikai nevelésű Tisza István, már-már betetőzi erőszakos, fejlődéssel szembenálló érzelmi politikáját, akkor ennek a politikának utolsó próbaköveként jön a szerb—magyar konfliktus²⁸), majd a világháború, s a parlamenti veszedelmeket levezetik a harcterek győzelmi hírei és fájdalommal telített levegő. A parlament crescendóját lefojtja a közös katonai érdek, a fegyverek közé szorított közjog ... a kivételes állapot, egy fel nem robbant bomba, mely a nem várt pillanatban explodál . . .

A hazai veszedelem: az 1867 óta fejlődő, s az azóta melózott, a világháborúba akaratán kívül bevont gazdasági kulturrétegek öntudata beszíváro, a vérrel áztatott harcterekre és a szenvedés, nyomor, éhség, halálveszedelmes levegője megteremti ennek az öntudatnak először a katonai fegyelmet kijátszó, majd revolúciós típusait. S a kivételes állapot, (a házszabályok paragrafusai, fojtott parlament, a fegyverekkel alátámasztott közjog), egy eddig fel nem robbant bomba a nem várt pillanatban explodált és feldöntötte a háború köpönyege alá bújt 1867 óta „kivételes állapotokat.”

Mert az 1918. évi októberi magyar forradalom egyenes, nyílt, logikus következménye volt annak a politikának, mely mint kormányzati, alkotmányozói szerv 1867. óta figyelmen kívül hagyta törvényhozói minőségében az 1867 óta európai gazdasági, kulturális áramlatokkal konzervált új magyar kulturréteget.

A forradalmi politika részletezésének teljes mellőzésével bátran állíthatjuk ma, hogy ez a forradalom ugyan nem tudta megteremteni az új gazdasági, kulturréteget befogadó fejlődéssel! számoló kormányzati organizmust, — de nem rajta múlt, nem erkölcsiségén, hanem Magyarország gazdasági elerőtlenedésén.

A forradalmi Magyarország katonailag nem volt elég erős ahhoz, hogy négy és félévi hadviseléssel s ennek a hadviselésnek oktalanságaival!, veszteségeivel is számolhassam. Nem vált, nem lehetett elég erős ahhoz, hogy a monarchiát és az arisztokratikus kormányzatot következményeivel együtt elvesse. Mindazonáltal az 1918-as októberi magyar forradalom történeti bizonyítéka annak, hogy 1867. óta e kormányzat és a nemzet egysége, az állam teste, mint gazdasági kulturális politikai egység, különváltak.

Az 1918-as októberi magyar forradalom szociális kérdése volt az 1867 óta alakult államfönntartó gazdasági kultur-rétegnek, mely az 1918 előtti alkotmányosdi és talán jóhiszemű politikai játékra berendezkedett arisztokratikus kormányzat helyett életszükségeinek, gazdasági, kulturális berendezkedésének, fejlődésének, haladásának megfelelő kormányzati szerv kialakulását tette szükségessé az akció és reakció fizikai törvényszerűségével.

Éppen ezért nem nevezhetjük a nemzet forradal-

mának az 1920. évben támadt és azóta önmaga toéjét önmaga tetteivel megvilágító „reakciót.”

Ez az úgynevezett reakció nem az állam testének konvulziója, hanem az 1918-as októberi magyar forradalommal kirekesztett parazita politikusotí palota-forradalma volt.

Az 1918-as év október—december hónapjaimak politikai térképe az idegen katonai megszállások a „reakciót” előkészítő politikus portrék, minden különösebb kommentár nélkül élenken bizonyítják ezt.

Az 1918-as októberi magyar forradalom eruptív ereje nemcsak forradalmi kulturelemeket, hanem a kizsákmányoló szegénységet is felszínre dobta. Ez érthető abban az országban, ahol az éhség, a műveletlenség, a persztizs; kétségbeesés, nélkülözés nyomán égii manna a pusztá jelszó is, ha vele kenyeret és jólétet ígér valaki. S oh, nagyon sok politika érvényesülhet amúgy is, abban az országban, ahol a népesség iskolázott és iskolázatlanai az érzelmi politikához voltak szoktatva.

Ahogy a tömegpsychológia segítségével a gazdaságilag teljesen elszigetelt forradalmi Magyarországom meg tudjuk magyarázniil, érthetőnek tartjuk az elitélenő kommün érvényesülését, sőt az érvényesülés módszerét is, — ugyanúgy a forradalmi Magyarországtól idegen, imperialisztikus haderőkkel elszigetelt, idegen katonai megszállásoktól, jogállamotoktól szabadulni akaró, nem kevésbbé nélkülöző magyar népesség hangulatán erőre kapott „reakciót” is. S mélységesen elítéljük mind a kettőt ma, amikor úgy arról, mint erről véleményt alkothatunk magunknak. Ahogy minden fejlődéssel, lehetőséggel nem számoló politikai analfabéták terem-

tették meg azt, úgy ezt is, azzal a személyi értelmű változással, hogy ez utóbbiakat inkább a szociológia analfabétáinak nevezhetjük! a névszerűség kedvéért Mindenesetre mind a kettő súlyos hiba, azoknál, akik kormányoznak.

Az úgynevezett reakciós kormányzatban, mely 1920. óta inkább gyakorlott és vakmerő politikusainak köszönheti! ingadozó létét, az 1867 óta szárnyra kelt politikai hiba folytatódik, mert a reakció újra a forradalom által felborított kormányzatot rekonstruálja. — Egy kis politikai ügyességgel!, szóval és papírom óvatosan a helyzethez alkalmazkodva, detronizálja a királyt, megszavazza a kiterjesztett és megreformált választójogot, szóval és papíron. Óvatosan, a helyzethez alkalmazkodva újjáéleszti Egységes Párt címmel az 1918. előtti kormánytámogató nemzeti munkapártot, jól begyakorlott gesztussal, politikai múltat igazoló protekcióval. S miután gondosan) megválasztotta a jeluszavakat, de még gondosabban öngazgatási szerveit. kinevezte főispánjait: kiírja a választásokat, s rögtön nincs szabad választójog. Ellenbeni van király (?), van Bethlen, s van Egységes Párt; először mint kormány, másodszer mint politika, s harmadszer mint hadsereg.

És Bethlen, mint eme politikai reakció vezére s mint kormányelnök, ugyanaz a nagy probléma, mint egykoron Kihuen-Héderváry, akiről Méray-Honrváth Károly „Balkán politikus-e Khuen-Héderváry, vagy európai” cím alatt ír. Mert Bethleninek is (csaknem egyet jelent a személy a kormánypárt lényegével és fogalmával) egyetlen bázisa, amin elindult, a jól felfogott közútálat²⁹), mely sok mindent megenged annak, aki él vele.

Ám Bethlen, nemcsak él, hanem mint három éves

kormányelnöksége alatt tapasztaljuk, megállapíthatjuk, vissza is él vele a legnagyobb vakmerőséggel. Ez pedig már Magyarországon is, ott, ahol Európa kezdődik, ott már a politikai kulturfejlődés” veszedelmes, felelősségteljes valiami, amit nem lehet elkendőzni semmiféle maszlaggal.

Bethlen politikájában is ugyanazon vezérmotívumokat leljük föl, mint 1918. előtti elődeinél. Ugyanazt, mint Tisza István önhitt fanatizmusát, Andrássy Gyula jóhiszemű dilettantizmusát, Wekerle Sándor zsonglőrösködését, Kossuth Ferenc rossz helyen alkalmazott üzleti szellemét, Justh Gyula politikáját a politikáért, Lukács László történelmi léleknélküliségét, bukásuk után, (sőt előtte!) politikai tudatlanságra vezethetünk vissza. Teljes hiányára annak, amit 8 millió magyar életluketésével, társadalmi organismusát koncentráló 'Szervében megkövetel, akármilyen politikus ügyeskedővel, hatalmi potenciával szemben is. *És bukni kell mindazoknak, akik nem a fejlődés, az organikus egység kívánóságait teljesítik, hanem képzelt történelmi igazságért, politikai üzletért bitorolják annak központi szervét.*

*

Minden politika számára a politikát irányító szervezett társadalmi működésben, általánosságban, többkevesebb árnyalattal kétféle típus létezik:

1. érzelmi típus;
2. értelmi típus.

Az 1. típus szokás, vallás, konvenció és az ezeket összefoglaló élesztő jelszavak szuggeszciója révén válnak politikai elemekké. Ez a nálunk jellemzően kialakult, úgynevezett konzervatív típus.

A 2. típus pedig gazdasági, kulturális érdekből, leg-

többször szűkebb gazdasági, kulturális viszonyok nyomása alatt kerülnek a politika tereumaira, szerveibe. Mindkét típus sajátosságai megvannak többé-kevésbé az aktív vezérszerepet betöltő politikusokban. Akik viszont szerepüket illetően háromféle csoportot alkotnak, függetlenül attól, hogy dekoratív melyik politikai csoport típusát képviselik szerepükben. Így, akik

1. meggyőződésből,
2. konvencionális szempontból,
3. haszonlesésből, a politikai pozíció révén elérhető üzleti haszonért politizálnak.

Érvényesülésüket képviselői szerepüket illetően mindenféleképpen alárendeltjei bizonyos társadalmi képződményeknek, úgy mint:

vallás-, jog-, gazdasági és kulturális érdekeknek.

S aszerint, hogy az összesség: a kétféle politikai típust magába foglaló organizmus érdekeinek szempontjait melyik képződmény hozza magával, megkülönböztetünk a társadalom szerkezetének és történelmi helyzeténélkül megfelelő

a) osztályérdekű, bizonyos vallási, jogi kereteknek megfelelő, gazdasági képleteket fentartó konzervatív politikát;

b) egyetemes érdekű, a gazdasági kulturális élet tényeinek megfelelően igazodó liberális politikát.

Már most a szociális kérdés lényegéniek szempontjából igaz és jogosult az a politika, amely a társadalmi életet fentartó gazdasági kulturális szükségéik, lehetőségeit, fejlődését előmozdítja, ha az összesség érdekeit képviselő társadalmi szervezetek szabadon alkották.

Valamely politika érvényesül:

1. nyílt, vagy burkolt erőszakkali,

2. jogfentartó szervezet segítségével;
3. valamint biológiai törvényszerűségeik miatt.

Éppen ezért, hogy valamely politika érvényesül, az még nem igazolja annak jogosultságát a kormányzatra, amely minden politikai törekvés végső célja. Általánosságban leszögezhetjük, ha a politika a kormányzatban egy társadalom szerkezetének, organizmusának, az organizmus fejlődésének kifejezője, akkor ma Magyarországon, ahol 67 óta gazdasági, kulturéltre szervezkedő magyarság az államfentartó elem, humbug, üzlet, vagy tévedés mindama politika, az érvényességi jog szempontjából, amely nem egyetemes érdekű, gazdasági kulturális fejlődéshez simuló liberális politika.

Ám 1920. óta Bethlen neve alatt Vegetáló párt-politikai kormányzat jelenségei ezek; mellett hogy tanúskodnak?

1. Hogy bizonyos vallási, jogi, s ezen kereteknek megfelelő gazdasági képleteket fentartó, ezekért érvényesülő politikát űzi És működésének, törvényhozásának szellemében erőszakosan kiközösíti a jogfentartó és jogalkotó szervből a 67 óta organizálódott tulajdonképpen államfentartó szerves gazdasági, kulturréteget, mely mint politikai alakulat, jelenség,

a kulturális gazdasági fejlődésnek, mint az ország, állam testének, fiziológiai fejlődésének megfelelő kormányzati szellem behozatalát követeli; az általános^ egyenlő, titkos, községenkinti szabad választójogot, mint az államot szervesen alkotó gazdasági kulturrétegek önrendelkezési jogát alkotmány — és közjogi szervei felett, —

nemcsak Bethlennel szemben, hanem 67 óta minden szomorú tanulsággal szolgáló kormányok ellenében is.

2. Hogy hazafias mezbe burkolt erőszakkal érvényesült és minden hazafiúi mezből kivetközve kormányoz, alkotmány, jogrend nélkül, dinasztikusán. Mert szerinte alkotmány és jogrend és jelszavuk szerint „magyar hazafias” az, ami taktikai fennmaradásukat biztosítja.

3. Hogy kormányzatuk erkölcsiségének, alkotmányosságának, jogrendiségének pozitív tényei a tömeghangulat általános és egyirányú félrevezetése (s e szempontból körülbelül mindegy, hogy tudatos-e, vagy tudattalan ez a félrevezetés), egy történelmi félreismerésen alapuló érzelmi politika, mely ma már az új rétegű Magyarországon is — non sens. S hogy mennyiben az, azt a nemzetieskedésben éhenhaló, kizsákmányolt szegény magyar is meg fogja tudni, amikor az élet, a gyomor, és a lélek törvényszerűsége saját szeméjében ajkára fagyasztja embertársainak oktalan gyűlöletét, amit a még oktalanabb politika buta jelszavaival szítit, tüzel, drága magyarom!

Gazdasági és kulturális jelenségek, mint a revolúció bizonyítékai.

Szempontunkból a gazdasági kulturális jelenségek bírálatát annyiban fkszírozzuk, amennyiben azok a jelenlegi kormányzati szellemmel végső okom az állam és néprétegeinek jóléti elerőtlenedésére vezettek, a magyar állam önállóságát, alkotmányát veszélyeztetik. Egyrészt ráfogunk mutatni azon politikai motívumokra,

amelyek szoros összefüggésben nemzetgazdasági viszonyokkal, bizonyos politikai áramlatok, törekvések lényegét alkotják. S így hangsúlyozni kívánjuk azokat a szempontokat, amelyek egy kormányzatban az állam, nemzet, néprétegek erkölcsi és gazdasági jólétének, jogosultságának, tekintélyének biztosítékai.

A gazdasági érdekek eloszlása: a politikai érdekek eldszlása. A politikai frontváltások a gazdasági érdekeloszlásoknak megfelelően alakulnak úgy, hogy a gazdasági szükségletek a termelés-, jövedelem-megosztás szerves feltételei minden politika aktualitásának.

1867. óta a magyar politikai frontra is felvonulnak az elaggott alkotmány és közjogi harcok (az u. n. kiegyezési politika) mellé a nyílt, homogén gazdaságpolitikai elemek. így, tégy addig a magyar parlamenti életben ismeretlen párt, a munkásság, mint aktív politikai elem, az ipari és kereskedelmi fejlődéssel beoltott „magyar test” életfunkciójának fontos ténye.

S ahogy megkezdődött a magyar társadalom gazdasági organizmusának átalakulási, fejlődési folyamata az európai áramlatok hatása adott, úgy a politikai helyzetváltozás is. A homogén szociálpolitikai felifogáls azonban még hosszú ideig¹ hiányzik a politikai front arcéiléről, mert a merev pártérdekek bezárkóznak a gazdasági feladatok megosztásának felfogásában. Egyrészt, mert szorosan körülhatárolt programmai jelentkeztek, maisrészt mert a meglévő politikai front hagyományai ellen felvonuló gazdaságpolitika még mennyiségben erőtlen volt a gyors politikai frontváltoztatásra.

S a meglévő politikai front hagyományait képviselő kormányzati elemek ezen 1867. óta ziláltan jelentkező törekvésekben „ösztönszerűen” nemzeti ellenséget, re-

bellist, vagy egyszerűen par excellence politikai blokkot láttak, majd később mindjobban megismerkedtek ösztönyszerűségük lényegével, mint védekezési alappal és felismerték a maguk politikai jelmezét, célját, mely lényegében úgyszintén gazdasági természetű . . . *Körülbelül ezzel egyidejűleg lett a magyar parlament politikai összetétele /tudatost gazdaságpolitikai terrénümá is.*

Bár a XVIII. század politikai eszméinek maradványai még itt mindig helyet kapnak s így a politika arcélet tulajdonképpen zavaros összetételű típusok komplexuma mindmáig. Ám 1867. és 1924. között azóta több miimt félszázad telt el. Ez-az idő pedig nagyon sok a politikában is annak az országnak, mely a XV—XVI. századi óta majd másfél századot késik minden téren. Amikor a fejlődés Európában általános arányokat ölt; a gazdasági, politikai, kulturális elemek egybeolvadása mindjobban karakterizálja a néprétegeket, önrendelkezési joguk érvényesítését, parlamenti szerepüket a kormányokkal szemben. Amikor az előjogokat élvező osztályok hagyományos politikai szerkezetével ellentétben a társadalmak gazdasági, kulturális alapon való tagozódása következik, be eruptív erővel.

A gazdasági kulturális alapokon való osztálytagozódás arányainak nagymérvűsége tartja napirenden a politikában a munka, termelés megosztásának problémáit, jogkérdéseit és neveli a termelők és fogyasztók visszas helyzetét.

Általánosságban ma is, az összes politikai pártok megegyeznék abban a felfogásban, hogy mindannyian a köz érdekeit szolgálják, de parlamentáris összetételükben mégis mindig az egyoldalúság adaptációt követik, sokszor a teljesen merev formalizmust, egy-egy világ-

nézeti struktúrát. Egyébként is „a pártok — benne rejlő szervezettani sajátosságainak folytán, — egymagukban teljességgel alkalmatlanok annak a «kiegyenlítő társadalmi igazságosságnak megteremtésére, mely a különböző temperamentumú, különböző világfelfogású és különböző gazdasági foglalkozási érdekű embereket és csoportokat állandóan alkotmányos rendben, közmeignyugivást keltő békében és hatalmi egyensúlyállapotban tartani hivatott.”³⁰⁾ Ami a pártok ezen egyoldalúságát pótolná, vagy helyettesítené, az aktív jól felfogott közvélemény, amelynek a politikai élet mindama (szervezete, amelyet parlamentnek, kormánynak nevezünk, egy demokratikus államiban csak kifejezési eszköze.³¹⁾ Eppen ezért józan és egyediül helyes felfogásra mutatna a tudatos közvélemény kifejlődésének szabadságát előmozdító politikai szempont; ha párttekinet nélkül minden uralomrajutott párt politikájának erkölcsi alaptétele ez lenne.

Bár korunkban a tudatos közvélemény eme érvényesítése természetesen eo ipso megszorító kerete volna az úgynevezett „politikai pártok” alakulásának és minden érdeket nyílt színvallásra kényszerítene. Sőt így minden bizonnyal szétbomlasztó erőként is szerepellne, mindama pártok számára, amelyek alapjait nem a tudatos közvélemény bástyázta, amelyeket a közvéleménynek titulált, legkülönfélébb eszközökkel befolyásol tömegek szűkebb érdekeltsége hozott létre. A magyar állam test közvéleményének érvényei hagyományosam hézagos, úgy a magyar belpolitikában, mint az ezzel nem kevésbé összefüggő külpolitikában.

„Magyarországon ezer év óta változatlanul egy és ugyanazon párt uralkodott: a nagybirtokos arisztokrácia. Ez a feudális uralom évszázadok folyamán kifej-

lesztelt magának — a hűbéri társadalmi szervezetet elnyomó és kizsákmányoló politikájának megfelelően egy értelmiségiét, amely akarva, nem akarva, tudatosan, vagy öntudatlanul ennek az elnyomó, kizsákmányoló politikának szolgáltatóban állott. Az értelmiség (kivétel nélkül: a mérnöktől a tanítóiig) volt az uralkodó osztály elnyomó eszköze.

A háború elvesztésével az ezeréves feudális uralom megroppant és a feudális uralom összeomlásával kezdődik a magyar értelmiség (véleményem szerint ezzel párhuzamosan a magyar közvélemény) válsága is. Most tűnik ki igazán, hogy a magyar értelmiség mesterséges tenyésztés volt, tisztán egy elnyomó politika céljaira.” A háború elvesztésének fix, teljes gazdasági értelmű valósága következményei mindmáig a magyar értelmiség, közvélemény fejlődésének, történetiségének drasztikus fényeivé, alataivá váltak.

Így már az 1918-as októberi magyar forradalom negatív eredményei mellett megindító erőként szolgált a magyar közvélemény fejlődésében, történetiségében úgy, hogy ma már aktív szerepben harcoäja gazdaságilag, (kulturailag, politikailag az elsöbbségét, amit a magyarság közállapotainak sorsdöntö óráiban is nélkülözött.

Írásunk optimizmusát véljük kiemelni, mikor rámutatunk következő fejezetben ennek a harcnak aktuális következményeire, a revolució, vagy reform eshetőségét mérlegelve.

Reform vagy revolúció?

Kérdésünk fordulópontja mindama kormányrendszeren van, amely a köz, politikai, gazdasági, kulturális elvi összetételét a homogén közszabadságot kormányfeletti érvényétől visszatartja.

Az előzőekben kíméletlenül tárgyaltuk szemponthoz viszonyítva a jelenlegi kormányrendszer közszabadságot csaknem a legelemibb mértékig elfojtó jelenségeit, melyek úgy a politikai, mint ad hoc gazdasági kulturális jelenségekre megszorító „igazságot” osztó, domináló erőszakos intézmény hatnak. Kérdésünk szempontjából most pedig feladatunk, hogy ennek az intézménynek rendelkezésére álló politikai, gazdasági, kulturális eszközeit, mint erőket összehasonlítsuk az államtest gazdasági, kulturális politikai erőivel és egymásra hatásuk fizikai következményeinek, törvényszerűségének megfelelően leszűrjük fejezetünk kérdésére a feleletet.

„A mai kor átalakulási problémája annak a felismerésén alapszik, hogy pusztajogi egyenlőség nem elegendő a létfeltételek olyan kiegyenlítéséhez, amelyen az ősi tudatlanságból kivetkőzött tömegek igényeinek megfelel, mert az tulajdonképp csak a magánjog terén érvényesült tökéletesen; a közjogi jogosítványok terén még vannak olyan különbsétek — pl. a választójog terén, — amelyek amíg fennállanak, szükségszerűen nyugtalanságot idéznek elő.”³²⁾ Ezen jogi különbsétek, képletek állandó általános permanenciában tartják a termelő, ipari és kereskedelmi erőket, szerves összefüggésükben bénítólag hatnak a reáliákban) és a jogforrásokat kisajátító pártpolitikai kormányzás sötét hátterévé válnak. Kormányzatunk jog-

forrásai napjainkig rövid megszakításokkal 1867 óta mind visszataszítóbban a hatalmi jog partikuláris jogok kisajátításában gyökereznek. A jogegyenlőség a gyakorlatban épp oly kevésbé valósult meg, mint a kormányzat elvében, mely mindent alulról jövő nyomás ellenére fölülről lefelé alkotja a közéletet, gazdasági erkölcsi szabályozó törvényeket.

1867. óta ez a kisajátítás merő, szituációiban elavult, ideológiákból táplálkozik, mely egyrésztől abszolút politikai jogosultságtól megfosztott, kardra és nagybirtokra nevelt és berendezkedett nemesi osztály agyréme, másrésztől ennek az agrárnemnek agrár-politikai célokra való fölhasználása.

1867 óta sorozatos kormányaink jogforrása a reformnélküli 67 előtti nagybirtok politikai rendszerében s ezen rendszerrel a közéletben érvényesülő nagybirtokos osztályban lelhető. Jogalkotásunk egész képe ennek az osztálynak érdekoldala és bátran állíthatjuk, hogy

az 1848-iki jobbágy felszabadítás költői mozzanat volt. A jobbágy felszabadító nemesség osztályönzéséből nem vett semmit, mert mint azután is jogalkotásban elsősorban szereplő testület 1867. óta a gazdasági jobbágyság ellenértékéül a politikai jobbágyságot teremtette meg, mely 1918-ig automatikusan fentartotta e kisajátító politikai hatalmi szellemet, sőt a forradalom után ez a politikai jobbágyság (amelyet nemcsak a földművesosztály, hanem az állam szerkezeti működését adminisztráló hivatalnoki, pedagógus kar és az államtól közvetlenül függő policiális, militáris intelligencia alkotott) az ügyne-

vezett reakcióban újra hatalomhoz juttatja.

Mily elképesztő az a tény, hogy Magyarország bel- és a ma oly nagyon problematikus külpolitikai helyzetében a statisztikában 6.111 főnyi nagy birtokos-osztály kizsákmányoló érdekei szerint fordul meg 8 millió magyar nyomorúsággal és veszedelmekkel összehajszolt teste.

Ámde! a statisztika meztelen tényei is közelebb visznek bennünket az átalakulási mozzanat fizikai törvényéhez. A magyar néprétegek jogforrásai 30.1% szereplő különböző, ipart és kereskedelmi foglalkozások életviszonyaiba kapcsolódnak, amelyek a szaporodás és kultúra együttes hatása alatt folytonos alakulásban és fejlődésben vannak; ima már minden kulturállum szerkezetani sajátosságai miatt fokozódó immanens erőt képviselnek az államban ott is, ahol élet-szükségeiket, fejlődésüket a jogállapot figyelmen kívül hagyja. Hatalmas negatív politikai erőt is képviselnek azzal, hogy szerves összefüggésükkel a gazdasága, kulturális jóiét, vagy nyomor, közállapotok, mi-lyeniségénök közvetlen rugói.

A kormányzat és a gazdasági rétegek jogforrásait szembeállítva, arra a nagyfontosságú megállapításra jutunk, hogy

Magyarország belpolitikai problémája tulajdonképpen izig-vérig gazdasági probléma, mely ha rövidesen megoldást nem nyer, egy legszükségesebb revolúció a mai külpolitikai viszonyokban olyan anyagi és erkölcsi inferioritásban hozhatja nemzetünket, mely egyenlő tehet a teljes megsemmisülés veszélyével.

Az 1848-as törvényekkel megszüntetett jobbágyság, ismételjük, nem volt reális átalakulási folyamat a magyar társadalomban, — reális birtokreform nélkül. A jobbágysággal együtt fennálló (hatalmi politika jogalkotása, jogrendszere a hűbériségnek megfelelő politikai jobbágyságot alkotott abban az osztályban, mely testtől-lelkestől ennek a hatalmi politikának szolgálatában! állott, hivatali szerveiben; mely 1867. óta minden termelő, ipari és kereskedelmi, kulturális, nyers jogviszony fejlődése ellenére automatikusan fentartotta a politikai előjogokat élvező nagybirtokos osztály kizsákmányoló hatalmi politikáját. Azt, amely az 1867. óta Magyarországon is megindult széleskörű, gazdasági értelmi osztálytagozódásokkal szemben már történelmi jogosultság alap nélkül való.

Ennek a történelmi hipokrizisnek taktikai következménye volt a világháború, mely viszont az 1918-as októberi magyar forradalomnak volt automatikus, gazdasági, pszichológus előkészítése. Csak ebben a nagybirtokos politikának érdekkörébe pályázott gazdasági Magyarországon indulhatott meg aztán az a fiziológiai folyamat, amely ennek a politikának a jelenlegi kormányrendszerrel való érvényesülésekor a gazdasági érverés teljes elerőtlenedésével beállt.

Bár az a jótékony mozzanat, mely az 1918-as októberi forradalommal, a szabadelvűség alig egy másodpercnyi életével jelentkezett fölfrissítette a gazdasági kulturális elemeiket, amelyek ennek a kizsákmányoló hatalmi politikának utolsó penészes hajtásait mind öntudatosabban irtják. A közvélemény mindig kulturáltabb formákban, szervezetekben nyilatkozik meg és valószínű, hogy békében is bekövetkezik az a nagy társadalmi átalakulás (a 48 legköltőibb szépsége . . .), mely reorganizálja az egész kormányzati szellemet. Megal-

kotja a magyar államiság legégetőbb kérdését: a humánus reális birtokreformot. Behozza, mint ennek erkölcsi tartozékát, az általános, egyenlő, titkos, községenkinti szabad választójogot és hozzáfog a kereskedelmi, ipari törvények gyökeres revíziójához. Behozza a szabad kereskedelmet, a gondolat-, szólás- és sajtószabadságot, a melyek nélkül magyarságunk, államiságunk felelőtlen elemek céltáblái a marad a teljes összeomlásig. Ezen közjogi reformoknak a szabadelvűség keretein belül való megalkotása után minden különösebb, állami beavatkozás” nélkül kialakulna a magyar államforma is, minit legutolsó kérdés, mely békét és fejlődést biztosít népünk¹ kulturális fejlődésképes lelkületének, testének.

Én hiszem, hogy egyszer már a magyar parlament elé is eljönnek az idő és demokrácia kőfaragói, hogy bevéssék homlokzatába a szólamot, mely az igazsága béke szenátusává avatja azt:

„Egy intézmény, mely mindenkor a haladásért, reformokért harcol és sohasem tűr meg igazságtalanságot, vagy korrupciót, mindenkor a demagógia ellen küzd, támadjon fel bármilyen pártból is, mindenkor a köz kizsákmányolóinak, az előjogokat élvező osztályoknak az ellenzéke, rokonszenvét nem tagadja meg a szegényektől, mindig a közjólétnek van szentelve, mindig független, ha kell, a legerőszakosabb módon is, és sohasem retten vissza attól, hogy a rosszat megtámadja, akár a kizsákmányoló plutokrácia, akár a kizsákmányoló szegénység szülötte.

Úgy legyen!

JEGYZETEK

- ¹⁾ Dr. Adolf Menzel: Psychologie der Staats Wien 1925.
- ²⁾ Méray-Honváth Károly és a magyar (politika és iao-
eiotógSa.
- ³⁾ Goldzieher Miksa: „Független Szemle.”
- ⁴⁾ A szabadság relativ értelme itt a közjogot célozza,
méfél az állam és nép rétegeinek elvi egyenlőségélben ideális.
- ⁵⁾ Machiavelli: Discorsi I., 6. (A Machiavelli idézeteket
illetően ultaltunk Balassa József: Beszélgetés Machiavellivel
című cikkére. V. ö. „Világ” 1923. dec. 5.
- ⁶⁾ Machiavelli: Principe. 8.
- ⁷⁾ Macchiavelli: Principe. 18.
- ⁷⁾ V. ö.. „Világ” 1922. dec. 24. Karácsonyi beszélgeté-
siem Gömbös Gyulával. Dr. Boros László sign.
- ⁹⁾ Dr. Szarrtihs Arthur: Közvélemény és társadialimi fej-
tödiés. V. ö. 26. I.
- ¹⁰⁾ Dr. Szirttihs Arthur: Közvélemény és társadalmi fej-
lödés. V. ö. 25. I.
- ¹¹⁾ Essay de l'inêgoilite des races humaines. IV. Köt 1854.
- ¹²⁾ Der Rassenkarapf. Innsbruck 1883.
- ¹³⁾ Szabó Dezső: Élet és irodalom. 1923. júl.
- ¹⁴⁾ Deák Ferenc beszéde az 1840-iki országgyűlésen.

¹⁵⁾ Migray József: Egy keresztény szociális állatni története. Budapest 1923. Népszava 72. 1. V. ö. 63. 1.

¹⁶⁾ Taine Hypolit.

¹⁷⁾ Rupert Rezső: Csemegi Károly V. ö. „Világ” 1922. dec. 24.

¹⁸⁾ Gr. Apfponyii Albert.

¹⁹⁾ A könyv 1923. őszién. íródott, amikor még, teljes joggal állíthattuk ezt.

²⁰⁾ Különlösen a köz- és alkotmányjogot illetően.

²¹⁾ Ady Endre: Vallomások és tanulmányok.

²²⁾ Nem tudtunk lemondani arról, hogy ne idézzük a magyar politika kiváló „természettudósának”, Méray-Horváth Károlynak megállapításaiban klasszikus tökélyű sorait. V. ö. A koalíció kórisméje. 1906. jaguar.

²³⁾ V. ö. Tonelli Nándor: Turánizmus Szeged. 1922. Külön lenyomat a „Magyar Jövendő” című (folyóiratból).

²⁴⁾ Ady Endre: Vallomások! és tanulmányok,

²⁵⁾ Rabindranath Tagore: Nagy-India. V. ö. „Világ” 1923. dec. 25.

²⁶⁾ Joël Károly: A történelem észszerűsége.

²⁷⁾ Méray-Horváth Károly megállapításainak önök aktualitását dicséri ez az idézet, amely matematikai pontossággal fedi politikusainkat épp úgy, mint politikájukat, nem kevesebb kivétellel ma, mint 1906-bani, mikoraz „Országos vész” mint ma is ugyancsak a tudatlanság — hogy az ő szavaival éljék, — amely ennek a szerencsétlen országának (immár 8-ik esztendeje) a sorsa (kerekjeibe kapaszkodik. Az a teljes tudatlanság, amellyel a politikáját egy egész nemzeti test, milliók boldogulásának az ügyeit intézik. Amikor valamely közállapot rendes menetében; van. amikor bár elég némi kis gyakorlati bölcsesség, injemely; tapasztalati fogás, egy kevés egyeztető képesség az ellentétek között, sőt néhány hatá-

sós frázis is elég ír a kisebb bajokra; die nem így valami-
kor válságos idők járnak s amikor már nem az emberek
apró-cseprő bajai között való eligazodás a politika, hanem
az állam testének konvulziói lépnek fel. Akkor már nem le-
het boldogulni ama krízis természetének az ismerete nélkül,
tudása nélkül annak, hogy mi is megy hát valóságban
végbe?”

²⁸⁾ A konfliktus észszerűtlenségére, céljaira érdekes bi-
zonyítékokkal szolgál báró Margautti Albert főhadsegéd, A
Habsburgok tragediája című emlékirata.

²⁹⁾ A kegyetlenkedő kommün után a jól megszerkesz-
tett jelszavaik kitűnően (beváltak; a néphangulat irtózza for-
dult el mindattól, mely a kommün szóival kapcsolatban volt,
vagy lehetett.

³⁰⁾ Dr. Szirthes Arthurr: Közvélemény és társadalmi fej-
lődés. Budapest, 1921. V. ö. 35. 1.

³¹⁾ „Más szóval, hogy a kormányzat vezető emberei al-
közvéleménnyel hivatottak kormányozni.” V. ö. Dr. Szirthes
Arthurr: Közvélemény és társadalmi fejlődés 17. 1.

³²⁾ Gr. Apponyi Albert: Társadalmi átalakulások Buda-
pest. Cobden-Szövetség. Cobden-Könyvtár 9. V. ö. 16. 17. 1.

³³⁾ The New-York World editorálásának mottója.

TARTALOM

I. RÉSZ.

A magyar maszlag.....	9
Pártpolitikai jelenségek a kormányzatban	13
A „fajvédelem”	14
Keresztény nemzeti politika	17
A maszlag, a maszlagok egy csokorban.....	18
Ok és az ostor.....	21
. . . és az idegen áfium.....	23

II. RÉSZ.

Reform, vagy revohlució.....	29
A revolució kérdései.....	31
Politikai, kormányzati jelenségek, mint a revolució bizonyítékai.....	34
Gazdasági és kulturális jelenségek, mint a revolució bizonyítékai.....	43